

Activiteitenplan : Blauw groen fundament december 2016

1. Inleiding

De werkgroep water is één van de werkgroepen van de Stichting Blauwzaam. Uitgangspunten voor de werkgroep zijn , dat de groep een bijdrage wil leveren aan de verduurzaming van de regio. Door onderzoek en onderbouwing maakt de werkgroep kenbaar wat de gevolgen van de klimaatverandering zijn. Dat doet zij door visualisatie, door verzamelen van data en beschikbare data te verwerken op GBKN en /of GIS ondergronden. Data die aangeven wat de huidige status is en wat er gaat gebeuren volgens de verwachtingen. Zij brengt ook in kaart wat de mogelijke gevolgen worden.

Doel is om met de gegevens en het onderzoek de bredere discussie te voeren en draagvlak voor het thema water te krijgen. Zij dienen als opstap naar verhelderen en bijstellen van verwachtingen en het leveren van een bijdrage om met de gevolgen en de kansen van klimaatverandering om te gaan. In deze regio hebben we te maken met betrokken burgers, ondernemers, een actief maatschappelijk middenveld en wensen van het onderwijs om aan te sluiten bij de regionale ontwikkelingen.

Draagvlak zoeken, verkennen van oplossingen en kansen voor onze streek is dus één van de belangrijkste opgaven die de werkgroep zich heeft gesteld .

Daarom is de werkgroep water samengesteld uit mensen die betrokken zijn vanuit verschillende maatschappelijke achtergronden, werk, bedrijven en onderwijs, agrarische sector en overheden om met zo veel mogelijk kennis en achtergrond over klimaatverandering na te denken en dit project tot een succes te maken voor onze streek.

Mogelijk heeft het geheel ook effect voor anderen, als het over verbinden gaat, immers opgedane kennis is herbruikbaar voor anderen. De kennis kan bruikbaar zijn voor andere veenweide gebieden of voor andere processen waar het initiatief voor de aanpak van klimaatadaptatie 'van onderaf' komt, door een samenwerking van bewoners, bedrijven en onderwijsinstellingen. Daarom is aansluiting aan het gedachtegoed van de landschapstafel en de projecten en pilots die hierin lopen essentieel. Omgekeerd vragen wij de projectleiders van andere projecten in de regio AV het thema water mee te nemen in hun projecten.

2. Korte projectbeschrijving

Water in de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden is de drager van de economie en de cultuurhistorie.

Met dit project wordt in beeld gebracht welke gevolgen de klimaatverandering op de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden hebben. Beschikbare informatie wordt in kaart gebracht en geselecteerd zodat het geschikt is om een discussie met een brede vertegenwoordiging van de streek te voeren. Zo ontstaat bij de bewoners en bedrijven uit het gebied zelf inzicht in de gevolgen van klimaatverandering en draagvlak voor te nemen maatregelen.

Dit project draagt bij aan het Deltaprogramma Ruimtelijke adaptatie.

Activiteitenplan : Blauw groen fundament december 2016

Om nu en in de toekomst goed te kunnen anticiperen op de veranderingen in het klimaat (klimaatadaptatie) is het van groot belang voor overheid, ondernemers, onderwijs en burgers zicht te krijgen op de veranderingen in het klimaat en de logische gevolgen voor de streek. Door dit inzicht zullen de kansen en bedreigingen die er zijn inzichtelijk worden.

Binnen het project zal de koppeling worden gezocht tussen verschillende data en kaartmateriaal van verschillende partijen zodat er een compleet en toegankelijk beeld ontstaat. Dit materiaal zal het **blauwgroene fundament** vormen voor veel andere initiatieven en projecten.

Blauwgroen is omdat water en groen onlosmakelijk aan elkaar gekoppeld zijn. Daar liggen kansen voor integrale ontwikkeling die met kaartmateriaal verbindend werken. Verbindend in diepste zin met eigenlijk alle projecten.

3. Doelstelling en resultaten van het project

Op dit moment is er al weliswaar data beschikbaar bij bv KNMI, wetenschappelijke organisaties en het waterschap, maar is deze data niet direct bruikbaar voor de genoemde doelgroepen omdat:

- data zijn complex en daardoor niet toegankelijk
- data zijn zeer gefragmenteerd en wordt niet gecombineerd aangeboden, waardoor een totaalbeeld moeilijk te krijgen is
- Er is geen koppeling tussen de data en de kennis en ervaring die aanwezig is bij de genoemde doelgroepen

Doelstelling van dit project is meer-ledig:

1. Ontsluiten van de beschikbare data, aangevuld en gecombineerd met de kennis en ervaring van ondernemers, overheid, onderwijs en burgers
2. Het vervaardigen van interactieve kaarten ed. waarmee we de veranderingen en de gevolgen kunnen visualiseren
3. De bewustwording van de doelgroepen van de veranderingen in het klimaat en de gevolgen
4. Het vervaardigen van meerdere scenario's
5. Het in kaart brengen van de kansen en bedreigingen in het gebied die er voor de doelgroepen zijn
6. Het delen van de uitkomsten met de regio en de andere projecten

Het project beoogt de volgende concrete doelstellingen:

1. Het ontwikkelen van een blauwgroene fundament wat vooral ook gekoppeld moet worden aan bewustwording van bedreigingen en nog beter KANSEN voor de toekomst
2. bewustwording bij ondernemers
3. bewustwording bij de brede bevolking
4. bewustwording bij de maatschappelijke organisaties
5. aansluiten en vormgeven van nieuwe opleidingen
 - a. er is een opleiding gerealiseerd die studenten voorbereid op de nieuwe waterschapstaken
 - b. opzetten gezamenlijk met scholen van water gerelateerde opleidingen.

Activiteitenplan : Blauw groen fundament december 2016

Door deze koppeling met de scholen kan de bewustwording extra vergroot worden. .

- c. de scholen kunnen zich meer profileren op verschillende niveau's op verschillende wateropleidingen en kunnen hier op termijn een boost realiseren voor de burgers, bedrijven in alle vormen vooral op water, groen en maritiem. Het bedrijfsleven is hierin ook sterk vertegenwoordigd en de streek heeft heel oude bedrijven en speciale bedrijven die gericht zijn op water. Dit benutten is de bedoeling en daar zijn gezamenlijke kansen voor.
 - d. Op bedrijfsterrein Gelkenes wordt deelgenomen door een 10 tal bedrijven bedrijven aan een opzet om voor de scholen in Molenwaard en omliggende gemeenten open dagen te organiseren. De Gemeente Molenwaard coördineert dit. Ook hier kunnen bij open dagen en geplande klassenbezoeken de problematiek en het te maken dynamisch kaartmateriaal ingezet worden Dan wordt ook de jeugd vanaf de lagere scholen betrokken.
 - e.
6. er zijn koppelingen tot stand gekomen met andere projecten van gebiedsdeal 4
 - koppeling onderwijs
 - koppeling met ondernemers
 - koppeling met recreatie
 - koppeling waterdriehoeken
 - koppeling landbouw met name melkveesector en mogelijk nieuwe teelten
 - koppeling bodem
 7. fysiek inzicht in de kansen en bedreigingen van wateradaptatie

De beoogde resultaten na uitvoering van het project zijn:

1. elke ondernemers heeft kennis kunnen nemen van de klimaatadaptatie
2. elke burger in de AV heeft kennis van de klimaatadaptatie
leerlingen en studenten uit de regio hebben kennis genomen van klimaatadaptatie en de mogelijkheden die dit biedt
3. er ligt een scala en set van interactieve kaarten, simulaties en ander materiaal om de groepen mee te nemen in de aanstaande ontwikkelingen
4. er zijn pilots waarin een mogelijk antwoord wordt gegeven op aanpassingsmogelijkheden in de regio
5. de recreatiemogelijkheden in de regio zijn toegenomen
6. de landbouwsector (met neme melkvee) is zich bewust van de kansen van klimaatadaptatie

Daarmee draagt dit project bij aan de volgende doelen (indien relevant):

1. *Toename van recreatie in het groen in Zuid-Holland*

Activiteitenplan : Blauw groen fundament december 2016

Recreatie is gebaat bij een goed functionerend watersysteem dat veerkrachtig is en een positieve bijdrage levert aan de kwaliteit van het gebied.

Andere projecten die direct met water te maken hebben staan in de projectenbeschrijving. De werkgroep water meldt ze maar is niet verantwoordelijk voor de uitvoering.

2. *Het behoud van de biodiversiteit*

Uitleg

De verwachting is dat de klimaatveranderingen zullen leiden tot meer perioden met heel veel of juist heel weinig water. In de AV kan dat gevolgen hebben voor het ecologisch evenwicht van het karakteristieke veen gebied. Bijvoorbeeld inlaten van meer water van een andere kwaliteit kan de zuurgraad van het water en de waterbodem veranderen. Of juist niet meer in kunnen laten van water zal de afbraak van veen versnellen waardoor meer voedingsstoffen in het water een eenzijdigere vegetatie tot gevolg zullen hebben, een grote hoeveelheid CO2 vrij zal komen en de bodem versneld zal dalen.

Behoud van biodiversiteit kan worden geborgd bij waterbeheer, bij in kaart brengen en monitoren van veranderingen in waterstanden gekoppeld aan inventarisatie van gegevens van gevolgen van die maatregelen. Immers meten is weten. Als het leefgebied wordt vergroot door afwisseling, een sluis of een vistrap neemt de biodiversiteit toe. Onderzoek naar en inventarisatie van deze versnellers maakt anticiperen op wensen en op mogelijkheden mogelijk.

Verkort en sluit de kringlopen, zodat de natuurwaarden (biodiversiteit) behouden en versterkt kunnen worden. Dat kan vooral integraal gebeuren omdat alle betrokken overheden en partijen gebruik kunnen maken van de opgedane kennis en daar hun visie op kunnen aanpassen cq verbeteren, beleid mee kunnen onderbouwen. Scholen kunnen hierbij betrokken zijn of worden en er kunnen les methoden aan worden gekoppeld. Goed voor het profiel van de streek met als specialiteit "blauwgroen" zowel economisch, als recreatief, als maritiem en agrarisch en voor wat dit punt betreft de biodiversiteit bewaken borgen en kansen benutten zeker belangrijk bij de ophanden zijn de ontwikkeling van agrarische gebieden in het groene hart. Denk aan grondwaterstanden, vrijkomende gronden enz. polderpeilen, bodemdalingen en mogelijke nieuwe landbouw teelten en verbetering van de visstand. Het kaart materiaal kan gebruikt worden, althans de opzet ervan voor andere veenweide landschappen. Alle andere groendeals en projectielen kunnen gevisualiseerd en door alle gebruikt worden. Het wordt inzichtelijk wat gevolgen zijn voor de biodiversiteit, immers meten is weten. Het is een hulpmiddel voor borging van biodiversiteit omdat gevolgen van uitvoering van projecten en ideeën in kaart kunnen worden gebracht.

3. *De ontwikkeling en het behoud van waardevolle en aantrekkelijke agrarische landschappen [UPG]*

Activiteitenplan : Blauw groen fundament december 2016

Zeker in de AV is het water en de inrichting van de waard sterk bepalend voor de (cultuur) historie van het gebied. Door te anticiperen op de toekomst (klimaatontwikkelingen) kan deze geschiedenis en landschappelijke kwaliteit van het water blijvend bijdragen aan de hoge landschappelijke kwaliteit van het gebied. Tevens kan het agrarisch gebruik worden afgestemd op de klimaatontwikkelingen. De bodemdaling in het gebied zal gestopt moeten worden. De rol van agrariërs hierin staat centraal. Zij formuleren nieuwe antwoorden op de geconstateerde klimaatverandering. Maar er is wellicht meer te doen om te zorgen dat het landgebruik in deze kwetsbare polders duurzaam wordt uitgevoerd en dat twee generaties later hier ook nog koeien in de wei lopen. Zie punt 2. biodiversiteit. De landbouw profiteert ook van een versterking van de biodiversiteit, o.a. in de vorm van een vitalere en vruchtbaarder bodem die meer water kan bufferen en bergen en een betere gewasbevruchting. Als het ons lukt om het agrarisch gebied meer te door aderen met groen en met blauw ontstaat er een robuuster landschap dat meer water kan bergen, klimaat bestendiger en natuurrijker is. Groen en blauw levert dan een (recreatief) natuurlijk en aantrekkelijk landschap op. Er kan ondersteuning geboden worden aan het MIRT onderzoek AV, hoewel het op dit moment lijkt zich vooral te richten op ontwikkelingen die meer aan bedrijven en economie gekoppeld zijn en de regio dan aan de kansen die kunnen ontstaan vanuit de door de waterwerkgroep te realiseren gedachten goed. De bewustwording die bewerkstelligd moet worden is juist daarvoor van belang. Contacten met de Task Force Molenwaard zijn er al. Wellicht toekomstmogelijkheden, die samen met de bewustwording een grote bijdrage leveren aan toekomstige MIRT projecten sowieso voorwat betreft de onderbouwing ervan.

Zie initiatief in Nieuwland <http://www.hetkontakt.nl/regio/alblasserwaard/90269/met-boeren-in-gesprek-over-bodemdaling>

4. Versterking van de identiteit van de streek

Ons streven met het project is bewustwording bij ondernemers en burgers over de kansen van een blauwgroen fundament klimaat in de regio en de mogelijke aanpassingen die die van ons vragen in gedrag en mentale concepten.

Het is een bewustwording van bedreigingen, maar vooral een bewustwording van de kansen voor de toekomst. Het ontwikkelen van inzichten, het zichtbaar maken in de regio is daarbij voorwaardelijk. Daarvoor zijn combinaties met andere projecten, veel kennisdeling en goed interactief kaartmateriaal nodig.

De waterwerkgroep is zich zeer bewust van de maatregelen die getroffen moeten worden om de regio aan te passen aan meer water en disruptieve elementen binnen het thema water. Onze regio is omgeven met rivieren en doorsneden met riviertjes. Het is tevens één van de nog in takt zijnde laagveengebieden. Daarnaast speelt water een belangrijke rol in de melkveehouderij, in de bescherming van de burgers tegen overstromingen en hebben wij in de VA een uitgekiend poldersysteem, dat nauwlettend onder de aandacht gebracht moet worden.

Maar ook onze kansen in de maritieme sector, de grote mogelijkheden van de waterrecreatie, de multifunctionaliteit van waterberging.

Ons doel is de werkgroep water van de Stichting Blauwzaam een spil te laten zijn in de multi-helix van de gebiedsontwikkeling op het gebied van water (blauw) en groen. Aan te sluiten bij de

Activiteitenplan : Blauw groen fundament

december 2016

verschillende projecten van de gebiedsdeal en zo de klimaatadaptatie in de breedste vorm mogelijk te maken. Met het waterschap en met Oasen kunnen we inhoud geven aan het water- en bodembeleid. Daarbij gaat het zowel om het beperken van bodemdaling als om het versterken van de waterkwaliteit, -kwantiteit en -veiligheid.

5. Verbetering ontsluiting/bekendheid van de streek

Het grote aantal rivieren waaruit ons gebied bestaat zoals Lek, Linge, Merwede die zowel aan de westzijde (Lingegebied), midden (Vestingdriehoek) als de oostzijde (Kinderdijk) zijn bepalend voor de maritieme sector en in grote mate is water één van de ontsluitingsmogelijkheden voor de recreatieve sector. Daarmee wordt water één van de grote kansen om het gebied recreatief te ontsluiten. De werkgroep wil daarbij bewaken dat de Binnenwaarden een contrast in stilte blijven met de drukte van de ontsluitende en omliggende rivieren.

6. Vergroten duurzaamheid, energieneutraliteit van de streek

Willen we deze regio “klaar maken” voor de toekomst dan zal er opnieuw gekeken moeten worden naar aannames die we al jaren hanteren: zoals steeds hoger wordende dijken, steeds lager wordend polderpeil, acceptatie van bodemdaling, afnemende biodiversiteit, verstening van de omgeving ed. Willen we dat bespreekbaar maken, dan moeten we mensen, bedrijven, partijen bij elkaar brengen en hen daarmee confronteren, maar ook komen met hoopgevende nieuwe scenario's en garanderen dat zij hun angsten, maar ook hun creatieve inbreng kunnen geven.

7. Overige maatschappelijke thema's (zoals bijvoorbeeld onderwijsvernieuwing, aanpak eenzaamheid ouderen, participatie mensen met afstand tot de arbeidsmarkt, mobiliteit,

Aansluiten bij het onderwijs is een belangrijk aandachtspunt. Blauwzaam wil zich naast haar al ontwikkelde activiteiten op het gebied van milieu vooral met de ondernemers zoeken naar de balans met duurzame inzetbaarheid van mensen met daarin ook een focus op de samenwerking met het onderwijs.

Toekomstige opleidingen zullen niet alleen het tekort aan de juiste werknemers moeten opvullen. De Alblasserwaard en Vijfheerenlanden zal zich juist kunnen oriënteren op de wateropleidingen van verschillende niveau's en de iconen van deze streek. Ondernemers zullen in toenemende mate hun verantwoordelijkheid willen nemen voor de ontwikkeling van de regio en haar inwoners.

Willen wij de jonge werkzoekende voorbereiden op de toekomst, zowel in de binnenwaarden als de kansen die de maritieme sector en de recreatie ons biedt in de “buitenwaarden” dat zullen we de studenten kunnen helpen aan beelden van de regio en kunnen zij ook hun souplesse ons ten dienste stellen.

Activiteitenplan : Blauw groen fundament december 2016

4. Activiteiten

Ten aanzien van bovengenoemde doelstellingen en resultaten zijn binnen dit project de volgende activiteiten voorzien:

4.1. de ondernemers en onderwijs bewust te laten zijn en mee nemen in de gevolgen van de klimaat adaptatie

1. Organiseren een jaarlijks symposium en 2-3 kennissessies per jaar in samenwerking met de ondernemers, de waterwerkgroep en het onderwijs. Met hen samen formuleren we antwoorden op de klimaatadaptatie;
2. Visualiseren van de gevolgen van de klimaatverandering door het ontwikkelen van kaarten en simulaties in samenwerking met andere partijen om de gevolgen van de klimaatverandering zichtbaar te maken;
3. Ondernemers en scholen samen laten werken aan kansen “op blauwgroen terrein” en opleidingen ontwikkelen. Door contacten opbouwen, kennissessies organiseren en werken aan een streek gebonden specialisme. Dat zou alles met water kunnen zijn. Immers alle opleidingen op alle scholen blijven geven zoals op dit moment wordt moeilijk, scholen zoeken ok naar wegen en bestaansrecht en oplossingen. Gezien de mogelijkheden die onze streek biedt is water wellicht een heel sterk fundament, ook vanuit de geschiedenis. Meedoen aan acties zoals “de Week van het Water” “Europese week van de duurzaamheid” om de werking van bijvoorbeeld het drinkwatersysteem en rioolwatersysteem uit te leggen of onder de aandacht te brengen;
4. Onderwijs organiseert de bewustwording van de bewoners van de streek o.a. door het organiseren van voorlichting en projectweken. De ondernemers dragen bij aan het platform reguleren waardoor groen-blauwe projecten makkelijker van de grond komen.
5. Samen met de ondernemers wordt gebouwd aan een kennisplatform en een werkplaats waarin ervaringen, simulaties, praktijk en delen van de leergang worden ontwikkeld.

4.2. Activiteit: maken van kaarten en simulaties

1. Bij elkaar brengen van het al bestaande kaartmateriaal en die klaar maken voor simulatie
2. Om dit te realiseren zullen we een programma met update moeten aanschaffen zodat we de simulatie op verschillende niveaus en voor verschillende werkgroepen ook kunnen tonenaanstaande ontwikkelingen
3. Kaart ontwikkelen, simulaties ontwikkelen in samenwerking met andere partijen om de gevolgen van de klimaatverandering zichtbaar te maken.
4. Kaart materiaal maken met alle overige blauwgroene zaken en die interactief maken

4.3 Aansluiting zoeken bij andere projecten

Wij willen nadrukkelijk aansluiting zoeken bij de andere projecten uit de huidige gebiedsdeals en de komende meerjarenplannen: Slingelandse plassen, Polder Nieuwland, duurzame landbouw, vaarroutes, bodemdaling, Schutssluis Alblaserdam, donken ed. Het inbedden in de

Activiteitenplan : Blauw groen fundament december 2016

kansenkaart, programma en projecten van het Meerjarenprogramma zien we als een intiem doel van de waterwerkgroep. Met name de grond/water gebonden landbouwsector willen we in de bewustwording integreren omdat landbouwbeleid een integraal onderdeel vormt van de omgevingsvisie, gebiedsprofiel en breedgedragen gebiedsvisie)

5. Projectorganisatie en samenwerkende partners

Eigenaar en kartrekker van dit project is: de waterwerkgroep van de Stichting Blauwzaam. Deze organisatie is eindverantwoordelijk voor de adequate en tijdige uitvoering van het project binnen de afspraken van de gebiedsdeal. Wijzigingen in het project dienen met de overige partijen in de gebiedsdeal te worden besproken, aangezien afwijkingen bij de een gevolgen kunnen hebben voor de totale gebiedsdeal en dus ook voor de andere partijen

Het project wordt getrokken door de waterwerkgroep Alblasserwaard/Vijfheerenlanden.. De waterwerkgroep is één van de werkgroepen binnen Stichting Blauwzaam. Binnen deze werkgroep zijn het onderwijs (Wellantcollege), Overheid (gemeente Giessenlanden, Oasen, Waterschap Rivierenland), ondernemers (Kwakernaak, Croon, De Groene Geer) en maatschappelijke organisaties (bijv Stichting Schutsluis Alblasserdam) vertegenwoordigd. Via het netwerk van de stichting Blauwzaam worden de initiatieven en resultaten van deze werkgroep gedeeld met de aangesloten ondernemers

Contactgegevens:

Jan van Heukelum, hm@csgwillemdezwijger.nl 06-55742053

Peter Kwakernaak, peter@kwakernaak.nl 06-53935278

6. Planning van activiteiten

2016:

najaar 2016

- kennissessie over groene daken in combinatie met waterbeheer (jaarlijks herhalen)
- symposium over Werk aan het water! in samenwerking met Wellant MBO o(jaarlijks herhalen)
- ophalen van kaartmateriaal,
- samenwerkingsverbanden opzetten met project ideeën en scholen voor uitwerking van integrale oplossingen en kansen
- ondernemers en onderwijs opzoeken en meenemen in de bewustwording

Activiteitenplan : Blauw groen fundament december 2016

2017:

- kennissessies over blauw groene thema's (jaarlijks herhalen)
- symposium met ondernemers over het thema water
- ophalen van bestaand kaartmateriaal en verwerken ervan, zo mogelijk met scholen
- maken van interactieve kaarten
- ondernemers, onderwijs en bewoners opzoeken en meenemen in de bewustwording

2018:

- kennissessies over blauw groene thema's (jaarlijks herhalen)
- symposium met ondernemers over het thema water
- ophalen van kaartmateriaal en verwerken tot simulaties
- Kennis sessie klein cyclisch watergebruik en zo mogelijk uitrollen van concretere project ideeën, wellicht met slingelandseplasjes en andere genoemde koppelingen
- verder uitbouw van de koppelingen

2019

- kennissessies over blauw groene thema's (jaarlijks herhalen)
- symposium met ondernemers over het thema water
- kaartmateriaal updaten en verfijnen
- publiceren van een leergang wateradaptatie

7. Begroting en cofinanciering

S.v.p. begrotingsformat in separaat Excelformat invullen (zie <http://bit.ly/1TRgWoB>).

Eventuele toelichting:

8. Beheer en onderhoud

Het beheer van het project dient tot minimaal 7 jaar na realisatie te zijn gewaarborgd.

nvt

=====

Activiteitenplan : Blauw groen fundament december 2016

1.